

Globální podnikání

František Janatka

Edice učebních textů

Odborné nakladatelství Vysoké školy ekonomie a managementu

VŠEM

VYSOKÁ
ŠKOLA
EKONOMIE
A MANAGEMENTU

GLOBÁLNÍ PODNIKÁNÍ

Vysoká škola ekonomie a managementu

2019

Globální podnikání

Ing. František Janatka, CSc.

Copyright © Vysoká škola ekonomie a managementu, 2019

Vydání první. Všechna práva vyhrazena.

ISBN: 978-80-88330-32-5

Vysoká škola ekonomie a managementu

www.vsem.cz

Žádná část této publikace nesmí být publikována ani šířena žádným způsobem a v žádné podobě bez výslovného svolení vydavatele.

Anotace předmětu (a současně i těchto skript) GLOBÁLNÍ PODNIKÁNÍ

Smysl předmětu

Smyslem předmětu GLOBÁLNÍ PODNIKÁNÍ je seznámit posluchače s definováním a s možným řešením globálních problémů v současném světě a s významem globalizace, zejména ve vztahu k současnému podnikání.

Cíl a výstup předmětu

Vyhodnotit současné projevy globalizace v ekonomice, a to jednak z hlediska ekonomického růstu, tak i podnikání v současném světě, jehož vývoj je ovlivňován celou řadou dalších faktorů, jako je vzdělávání, budování moderní společnosti, komunikačních a informačních technologií i sociálních aspektů. S ohledem na charakter a vývoj společnosti – jde o vyhodnocení jak v členských zemích EU, tak i v České republice.

Anotace

Globalizační proces je přirozený proces (Mezřický, 2011), který je nevyhnutelný a který mimo jiné pozitivně ovlivňuje další vývoj globálního podnikání. Současné propojení produkce zboží a poskytování služeb je umožněno zejména díky rozvoji a rozšíření počítačových sítí, satelitnímu spojení, propojenosti finančních trhů a je hodnoceno jako pozitivní faktor. Internacionalizace vlastnictví umožňuje vznik globálních společností různých typů. Nová geografie světového obchodu a s ní související logistika jsou také pozitivní jevy, mezi nimiž vyniká zvláště růst podílu rozvíjejících se zemí na celkové mezinárodní směně zboží a služeb. Dalším výrazným jevem je nový regionalismus, který se mimo jiné projevuje růstem dvou a vícestranných mezinárodních dohod různých typů. Ty v současnosti zahrnují i některé nové typy ujednání, jako je liberalizace přímých zahraničních investic. Zcela jednoznačně pozitivním jevem globalizačních tendencí je sblížování technických standardů, které probíhá na různých technických a organizačních úrovních.

Obsah

1. KAPITOLA: GLOBÁLNÍ PROBLÉMY SOUČASNÉHO SVĚTA	14
1.1 Globalizace	15
1.2 Definice globalizace	15
1.3 Přirozenost globalizačního procesu	15
1.4 Globalizace finančního systému	16
1.5 Příčiny a podmínky vzniku globalizace	18
1.6 Globální problémy	19
1.6.1 Globální problémy inter – sociální	19
1.6.2 Globální problémy přírodně – sociální	19
1.6.3 Globální problémy antropo – sociální	19
1.7 Zaměření globalistiky	19
1.8 Hierarchie globálních problémů	20
2. KAPITOLA: PROGNÓZOVÁNÍ GLOBÁLNÍCH PROBLÉMŮ	23
2.1 Vývojové etapy prognózování	24
2.2 Instrukce globálního prognózování	24
2.3 Pravděpodobnost globálních prognóz	24
2.4 Význam globální prognostiky	25
3. KAPITOLA: VÝVOJ ROZVÍJEJÍCÍCH SE ZEMÍ, CHUDOBA A ZADLUŽENOST	28
3.1 Ekonomická zaostalost	29
3.2 Klasifikace zaostalosti	29
3.3 Giniho koeficient	29
3.4 Globální problémy chudoby a zadluženosti	30
3.5 Světová chudoba jako globální problém	30
4. KAPITOLA: MEZINÁRODNÍ VZTAHY V OBDOBÍ SOUČASNÉ GLOBALIZACE	34
4.1 Nový mezinárodní ekonomický řád	35
4.2 Organizace spojených národů – OSN (United Nations) v období globalizace.	35
4.3 Odstraňování tarifních a netarifních překážek	36
4.3.1 V rámci GATT (General Agreement on tariffs and Trade)	37
4.3.2 Vznik WTO – Světové obchodní organizace	37
4.3.3 Mezinárodní obchodní komora – International Chamber of Commerce – ICC	37
4.3.4 Právní regulace	38
4.4 Sbližování technických standardů	40
4.4.1 Mezinárodní dohody, které byly připojeny k Dohodě GATT	40
4.4.2 Informační středisko WTO / TBT	41
4.4.3 Ujednání o technických standardech na nevládní bázi	41
4.5 Významné úmluvy, sjednané v letech 1994/1995	41
4.5.1 Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví-TRIPS	41
4.5.2 Všeobecná dohoda o obchodu službami GATS	41
4.5.3 Dohoda GATS – zvláštní režimy	41
4.5.4 Rozdíly mezi GATT a WTO	42

4.6	Nové jevy v oblasti regionálních hospodářských vztahů (MEV)	42
4.6.1	Nová geografie světového obchodu	42
4.6.2	Nový regionalismus	42
4.6.3	Sdružení ekonomicky nejvyspělejších států světa	43
4.6.4	Logistika a její postavení v globalizovaném mezinárodním obchodu	45
4.7	Zapojení ČR do globalizačních procesů	50
4.8	Rizika v mezinárodním obchodním styku v globalizovaném světě a možnosti omezení rizik	51
4.8.1	Vstup globálních společností na nový trh	52
4.8.2	Opatření domácích výrobců k zachování své existence	52
4.8.3	Vybraná opatření ke snížení komerčních rizik zejména při vývozu zboží	53
5.	KAPITOLA: POPULAČNÍ VÝVOJ A PROBLÉMY S TÍM SPOJENÉ	56
5.1	Vývoj populačních problémů	57
5.2	Vlivy, které působí na populační vývoj	57
5.3	Hustota obyvatelstva a jeho příjmy	57
5.4	Charakteristika populace	58
5.5	Smart City – globální fenomén současnosti	59
5.6	Prognózy budoucího vývoje světové populace	59
5.6.1	Řešení populačního problému na půdě OSN	59
5.6.2	Stárnutí obyvatelstva – jeden z hlavních problémů ve vyspělých zemích	60
5.6.3	Migrace obyvatel	61
6.	KAPITOLA: POTRAVINOVÉ PROBLÉMY	64
6.1	Základní jevy v problematice	65
6.2	Potravinová bezpečnost	65
6.3	Příčiny potravinového problému	65
6.4	Způsoby a možnosti řešení potravinového problému	66
6.4.1	Nové projekty v potravinových programech	66
6.4.2	Mezinárodní organizace	67
6.4.3	Pozitivní vlivy globalizace na gastronomii	67
6.5	Globální trendy v současné gastronomii	68
6.6	Problematika geneticky modifikovaných organismů (GMO)	68
7.	KAPITOLA: ENERGIE, PALIVA A VODA V GLOBALIZOVANÉM SVĚTĚ, ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A JEHO OCHRANA	71
7.1	Energetický problém	72
7.2	Klasifikace zdrojů energie	72
7.2.1	Obnovitelné energetické zdroje	73
7.2.2	Paliva	74
7.2.3	Pitná voda	74
7.2.4	Globální environmentální problém	74
7.2.5	Změny klimatu – globální oteplování	75
7.2.6	Ekologické problémy, související s oteplováním klimatu země.	75
7.3	Globální problémy s plastovým odpadem	76
7.4	Příklady zhoršování životního prostředí a možnosti řešení	76
7.5	Katastrofické prognózy související s globálním oteplováním	77

8. KAPITOLA: TRVALE UDRŽITELNÝ A VYVÁŽENÝ ROZVOJ SPOLEČNOSTI	80
8.1 Charakteristika trvale udržitelného rozvoje	81
8.2 Základní komponenty trvale udržitelného rozvoje	81
8.3 Koncepce udržitelného rozvoje, společenská odpovědnost firem	82
8.4 Globalizace jako proces integrace	83
8.4.1 Klíčový význam informací	83
8.4.2 Indikátory trvale udržitelného rozvoje	84
8.4.3 Druhy indikátorů	84
8.4.4 HDI – Index lidského rozvoje / Human Development Index	84
9. KAPITOLA: GLOBALIZAČNÍ TLAKY A PROBLÉMY GOVERNANCE	87
9.1 Deklarace tisíciletí	88
9.2 Globalizační tlaky	88
9.3 Definování směrů globalizace	88
9.4 Nejvýznamnější skupiny globalizačních tlaků	89
9.4.1 Tržní globalizační tlaky	90
9.4.2 Nákladové globalizační tlaky	91
9.4.3 Konkurenční globalizační tlaky	93
9.5 Regionalizace a její governance	95
9.5.1 Regionalizace světové ekonomiky	95
9.5.2 Členění strategií, IR analýza	96
9.6 Postavení bank v globalizované společnosti	96
9.7 Závěry k problematice globalizačních tlaků	98
10. KAPITOLA: PŘEDPOKLADY VYVÁŽENÉHO ROZVOJE V EU	101
10.1 Charakteristika komunitárního práva	102
10.2 Tři pilíře EU	102
10.3 Prameny komunitárního práva ES	103
10.4 Proces harmonizace práva EU	103
10.4.1 Hlavní oblasti právní úpravy	103
10.4.2 Koordinace hospodářských politik v právu EU	104
10.5 Sociální a regionální soudržnost	104
10.6 Orgány EU	105
10.7 Vyvážený rozvoj EU	107
10.7.1 Nástroje politiky soudržnosti EU	108
10.7.2 Dokončení vývoje Evropské měnové unie (EMU) a vnitřního uspořádání EU	108
10.7.3 Evropská měnová unie a EUROZÓNA	109
10.7.4 Otevřená otázka EUROZONY	109
10.8 BREXIT a možnost dalšího partnerství EU a U.K.	110
10.9 Evropský hospodářský prostor – EHP	111
11. KAPITOLA: ČR A POLITIKA HOSPODÁŘSKÉ SOUDRŽNOSTI	115
11.1 Ekonomická úroveň regionů v ČR	116
11.2 Tendence a možnosti jejich využití	116
11.3 Směry možných reforem EU (2019) – viz kap. 10	116
12. KAPITOLA: INTEGRAČNÍ TENDENCE V GLOBALIZOVANÉM SVĚTĚ	119
12.1 Nejdůležitější globalizační tlaky	120

12.2	Integrační tendence v globalizovaném světě	120
12.2.1	Multilaterální uskupení zámořských území evropských států	120
12.2.2	Přidružená území	121
12.3	Obecné vývojové formy (stupně) integrace	122
12.4	Změny názvů smluv	123
12.5	Řešení sporů v globálním podnikání	123
13.	KAPITOLA: MOŽNOSTI ROZVOJE PODNIKÁNÍ ČESKÝCH SPOLEČNOSTÍ NA GLOBÁLNÍCH TRŽÍCH	129
13.1	Dceřiné firmy	132
13.1.1	Označování dceřiných firem	133
13.1.2	Evropský podnik – SE – Societas Europea	134
13.1.3	Typy dceřiných firem	135
13.1.4	Důležité aspekty související se zřizováním dceřiných firem v zahraničí	135
13.2	Joint Venture	136
13.3	Závěry k problematice rozvoje podnikání českých společností na globálních tržích	137
14.	KAPITOLA: NADNÁRODNÍ SPOLEČNOSTI V ČR	140
14.1	Index snadnosti v podnikání	143
14.2	Motivace k přímým zahraničním investicím	143
14.3	Způsob vstupu zahraničních investic na nový trh	143
14.4	Pobídky státu poskytované zahraničním investorům	144
14.4.1	Charakter pobídek pro zahraniční investory a jejich formy	144
14.4.2	Zaměření investičních pobídek	144
14.4.3	Současné priority a možná rizika	145
14.4.4	Mezinárodní pravidla pro podporu exportu	145
14.5	Vstup nadnárodních společností do českého prostředí	146
14.5.1	Transformační proces od konce roku 1989	146
14.5.2	Přímé zahraniční investice	146
14.5.3	Vliv globalizačních tlaků na české podniky	147
14.6	Strategické aliance	147
14.6.1	Formy strategických aliancí	148
14.6.2	Podnikatelská seskupení	148
14.7	Organizace a řízení nadnárodních, globálních společností	149
14.8	Strategie mezinárodního řízení lidských zdrojů	149
14.9	Organizační formy, používané nadnárodními, globálními společnostmi na čs. trhu	150
14.10	Organizační strategie	150
	SEZNAM LITERATURY	153
	KLÍČOVÁ SLOVA	155
	TEST Z PROBLEMATIKY GLOBÁLNÍHO PODNIKÁNÍ	156

Značky a symboly v učebním textu

Struktura distančních učebních textů je rozdílná již na první pohled, a to např. v zařazování grafických symbolů – značek.

Specifické grafické značky umístěné na okraji stránky upozorňují na definice, cvičení, příklady s postupem řešení, klíčová slova a shrnutí kapitol. Značky by měly studenta intuitivně vést tak, aby se již po krátkém seznámení s distanční učebnicí dokázal v textu rychle a snadno orientovat.

Definice

Upozorňuje na definici nebo poučku pro dané téma.

Příklad

Označuje příklad praktické aplikace učiva včetně řešení.

Otázky k procvičení a úkoly

Označuje otázky a úkoly s postupem řešení na konci kapitoly.

Klíčová slova

Upozorňuje na důležité výrazy či odborné termíny nezbytné pro orientaci v daném tématu.

Shrnutí kapitoly

Shrnutí kapitoly se zařazuje na konec dané kapitoly. Přehledně, ve strukturovaných bodech shrnuje to nejpodstatnější z předchozího textu.

Zkratky

- AAA** – Americká arbitrážní asociace / American Arbitration Association
- ADR** – Alternativní způsob řešení sporů / Alternative Dispute Resolution
- AIDS** – Syndrom získané imunitní nedostatečnosti (nemoc)
- ASEAN** – Sdružení národů Jihovýchodní Asie
- B2B** – Business to Business
- B2C** – Business to Customer
- BRICS** – Uskupení Brazílie, Rusko, Indie, Čína a JAR
- CIRR** – Commercial interest recommended rate
- CISG** – Vídeňská úmluva o mezinár. koupi zboží / Convention on International Sale of Goods
- CBP** – US Custom and Border Protection
- CPTPP** – Komplexní a progresivní dohoda pro transpacifické partnerství (2018)
- CSR** – Společenská odpovědnost firem / Corporate Social Responsibility
- ČEB** – Česká exportní banka
- ČNB** – Česká národní banka
- ČSOB** – Československá obchodní banka
- ČSÚ** – Český statistický úřad
- DIČ** – Daňově identifikační číslo
- DPH** – Daň z přidané hodnoty
- DSB** – Těleso pro řešení sporů WTO / Dispute Settlement Body WTO
- DSM** – Mechanismus pro řešení sporů WTO / Dispute Settlement Mechanism WTO
- EBRD** – European Bank for Reconstruction and Development
- ECB** – Evropská centrální banka
- EDI** – Electronic Data Interchange / elektronická výměna dat
- EEA** – European Economic Area / Evropský hospodářský prostor – EHP
- EGAP** – Exportní garanční a pojišťovací společnost
- EHK** – Evropská hospodářská komise OSN
- EHP** – Evropský hospodářský prostor / European Economic Area (EEA)
- EHS** – Evropské hospodářské společenství
- EIB** – European Investment Bank
- ERM** – Exchange Rate Mechanism
- EMI** – Evropský měnový institut
- EMU** – Evropská měnová unie
- ESA** – Evropská kosmická agentura
- ESAE** – Evropské společenství pro atomovou energii
- ESD** – Soudní dvůr EU
- ESUO** – Evropské společenství uhlí a oceli

-
- ESVO** – Evropské sdružení volného obchodu (EFTA)
EU – Evropská unie
EUR – EURO měna eurozóny
FAO – Organizace pro výživu a zemědělství (spec. agentura OSN)
FDI – Přímé zahraniční investice / Foreign Direct Investment
FIATA – Mezinárodní federace zasílatelských sdružení
GATT – Všeobecná dohoda o obchodu a clech
GATS – Všeobecná dohoda o obchodu službami
GCI – Globální index konkurenceschopnosti
GMO – Geneticky modifikované organizmy
GWP – Skleníkové oteplování / Greenhouse Warming Potential
G 8 – Sdružení ekonomicky nejvyspělejších států světa
G 20 – Skupina největších ekonomik světa
HDI – Index lidského rozvoje / Human Development Index
HDP – Hrubý domácí produkt
HIV – virus lidské imunitní nedostatečnosti
HKČR – Hospodářská komora České republiky
HMU – Hospodářská a měnová unie
IBRD – International Bank for Reconstruction and Development
ICAO – Mezinárodní organizace pro letectví
ICC – Mezinárodní obchodní komora
ICT – Informační a komunikační technologie / Information and Communication Technologies
IDA – International Development Association
IFA – International Forfaiting Association
IFAD – Mezinárodní fond pro rozvoj zemědělství
IFC – International Finance Corporation
ILO – Mezinárodní organizace práce
IMF – International Monetary Fund / Mezinárodní měnový fond – MMF
IMO – Mezinárodní námořní organizace
INCOTERMS-International Commercial Terms / Pravidla ICC pro dodací doložky
ISO – Mezinárodní organizace pro standardizaci
ITU – Mezinárodní telekomunikační unie
LNG – Zkapalněný zemní plyn / Liquefied Natural Gas
LPG – Zkapalněný ropný plyn / Liquefied Petroleum Gas
MFČR – Ministerstvo financí České republiky
NAFTA – Severoamerická dohoda o volném obchodu
OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN – Organizace spojených národů / United Nations
PPP – Parita kupní síly / Purchasing Parity Power
RTE – Rozvinuté / průmyslové země
RVHP – Rada vzájemné hospodářské pomoci (1949 až 1991)
SDR/ZPČ – Special Drawing Rights / Zvláštní práva čerpání
SE – Evropská společnost / Societas Europea

-
- SEPA** – Single Euro Payment Area
- SNS** – Společenství nezávislých států
- SPS** – Sanitární a fyto-sanitární dohoda / Sanitary and Phytosanitary Measures
- SWIFT** – Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication
- TBT** – Dohoda o technických překážkách obchodu / Technical Barriers to Trade Agreements / WTO
- TPP** – Transpacifická dohoda, sjednaná jako CPTPP (Komplexní a progresivní dohoda dohoda pro transpacifické partnerství, 2018)
- TRIPS** – Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví
- UCP** – Uniform Customs and Practice
- UNESCO** – Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu
- UNICEF** – Dětský fond OSN
- UNCITRAL** – Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo / UN Commission on International Trade Law
- UNIDO** – Organizace OSN pro průmyslový rozvoj
- UNSO** – Statistický úřad OSN / UN Statistical Office
- UNWTO** – Světová organizace pro turismus
- UPU** – Světová poštovní unie
- URC** – Uniform Rules for Collection
- URDG** – Uniform Rules for Demand Guarantees
- USD** – Americký dolar
- WB** – World Bank/Světová banka
- WBG** – World Bank Group / Skupina Světové banky
- WET** – Světové ekonomické fórum (Davos)
- WFP** – Světový program potravin / World Food Programme
- WHO** – Světová zdravotnická organizace
- WIPO** – World Intellectual Property Organization / Světová organizace duševního vlastnictví
- WMO** – Světová meteorologická organizace
- WTO** – World Trade Organisation/Světová obchodní organizace

1

kapitola

Globální problémy současného světa

1. kapitola

Globální problémy současného světa

Úvod

V souladu s celkovým zaměřením předmětu Globální podnikání je úvodní kapitola orientována na vysvětlení a přehled toho, proč jsou globální problémy hodnoceny řadou autorů rozdílně a proč se také rozcházejí definice předmětu. Jsou současně posouzeny hlavní směry rozvoje globálního podnikání a celkové globalizační trendy.

Cíle kapitoly

Hlavním cílem této kapitoly je informovat o přirozenosti a nevyhnutelnosti globalizace, která je samovolným a v mnoha oblastech také očekávaným procesem. V souvislosti s internacionalizací ekonomik je druhým cílem vysvětlit globalizaci finančního systému. Ta výrazně ovlivňuje všechny formy globálního podnikání. Charakteristiky hlavních globálních problémů a jejich zatřídění je posledním cílem úvodní kapitoly.

1.1

Globalizace

Jedna z několika citovaných definic globalizace ji označuje jako „řízení a organizaci výroby a služeb na světové úrovni“.

Již od konce 2. světové války lze zaznamenat internacionalizaci vlastnictví a současně i řízení velkých společností a „rostoucí propojenost produkce zboží a služeb na mezinárodní úrovni“ (Jeníček – Foltyň, 2010).

Multinacionální (nadmárodní) společnosti tak hrají v globalizaci určující roli. Investice velkých společností v zahraničí, zřizování poboček a dceřiných firem v zahraničí a také vytváření nadnárodních společností i slučování společností z různých zemí vedou ke vzniku globálních společností.

1.2

Definice globalizace

- **Definice globalizace podle IMF (Mezinárodní měnový fond):** „Globalizace je rostoucí ekonomická vzájemná závislost zemí ve světovém měřítku v důsledku zvětšujícího se objemu a druhu přeshraničních transakcí zboží a služeb a toků mezinárodního kapitálu“.

- **Charakteristika globalizačního procesu** je hodnocena tak, že „Globalizační proces je považován za přirozený proces, který je nevyhnutelný a do určité míry i očekávaný“ (Mezřický, 2011).
- **Jiný úhel pohledu:** „Globalizace je proces, který zahrnuje všechny aspekty lidského života. Jako nevyhnutelný jev v lidské historii vede globalizace k tomu, že svět se stále více propojuje v důsledku výměny zboží, znalostí a kulturních hodnot.“
- **Pokus o velmi stručnou definici:** Globalizace světové ekonomiky je nová, vyšší etapa internacionalizace světového obchodu.
- **Globalizace – je rostoucí integrace ekonomik a společenství** (World Bank).
- **Globalizace je akcelerující růst ekonomických aktivit přes národní a regionální hranice.** Projevuje se ve vzrůstajícím pohybu hmotných a nehmotných statků, služeb, majetkových práv a lidí skrze obchod, investice a migraci (OECD).
- **Globalizace je také charakterizována jako fenomén, který nelze exaktně definovat, ale jen přibližně vymezit** (Janatka, 2017, s. 90 Maisner).

Z výše uvedených formulací o tom, co to globalizace vlastně je, můžeme vyvodit, že „neexistuje jednoznačná definice globalizace“ (Janatka, 2018, s. 22).

1.3

Přirozenost globalizačního procesu

Globalizační proces lze také charakterizovat jako **samovolný proces, který je nevyhnutelný**. Za hnací motor globalizačního procesu je považována globalizace ekonomických aktivit. Vývojový proces v minulosti postupoval od lokální úrovně k úrovni regionální a dále k celostátní, nyní pokračuje vývojem ke globální (multinacionální) úrovni.

Pojem **internacionalizace světového hospodářství** představoval zejména mezinárodní obchod zbožím (případně službami). Globalizace je tak pokračováním vývoje, který překonává hranice států. A to zejména **vytvářením nadnárodních, globálních společností**.

Globalizace je také někdy hodnocena jako **stále intenzivnější integrace zemí a států světa do jediného, v budoucnosti propojeného ekonomického systému**.

Za samozřejmost jsou ve většině vyspělých zemí považovány takové klady globalizace, jako je volný přístup k informacím, komunikace prostřednictvím sítí nadnárodních poskytovatelů mobilních služeb a internetu. Tok informací je nepřetržitý – po 24 hodin denně.

1.4

Globalizace finančního systému

Podobně jako globalizované propojení ekonomických systémů je charakterizována i globalizace finančního systému (Rejnuš, 2014), kdy:

„Globalizaci finančního systému je možno chápat jako **postupný proces vedoucí k vzájemnému propojování jednotlivých národních finančních trhů, tak i národních finančních systémů** a jejich postupné přerůstání v jediný celosvětový finanční systém“.

Rychlý růst mezinárodních finančních trhů v posledních desetiletích je potvrzením postupných změn světových kapitálových trhů (Jeníček, 2002). Dřívější kontrolované toky kapitálu byly postupně uvolňovány a po rozpadu systému pevných směnných kurzů byl devizový dohled ve vyspělých zemích odstraňován a koncem 80. let byl systém dohledu a kontroly změněn i v rozvíjejících se zemích. Výrazně vzrostl objem mezinárodních toků kapitálu. Banky se stávají globálními, ale jejich regulace zůstává na národní úrovni.

Mezinárodní finanční organizace

Mezi nejvýznamnější globální instituce **ve finanční a obchodní oblasti** patří Skupina Světové banky, Mezinárodní měnový fond a Světová obchodní organizace. K jednotlivým institucím:

- **Skupina Světové banky (WGB)**

World Bank (WB) vznikla v roce 1944, v dalším roce potom Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj IBRD). V roce 1956 vznikla Mezinárodní finanční korporace (IFC), v roce 1960 Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů (ICSID) a v roce 1988 Mnohostranná agentura pro investiční záruky (MIGA).

- **Mezinárodní měnový fond (IMF)**

Mezinárodní měnový fond byl založen v roce 1944. V současnosti má 185 členských států. Hlavními záměry IMF jsou:

- podporovat mezinárodní měnovou spolupráci a devizovou stabilitu;
- napomáhat vyváženému růstu mezinárodního obchodu;
- napomáhat vytváření mnohostranných platebních systémů;
- poskytovat dočasné finanční zdroje členům IMF, kteří mají problémy s platební bilancí;
- poskytovat poradenství vládám a centrálním bankám v oblasti měnové politiky.

Zvláštní práva čerpání (ZPČ) – Special Drawing Rights (SDR)

Zavedl je IMF v roce 1969 jako **mezinárodní rezervní měnu** k zajištění potřebné výše mezinárodních rezerv. Jsou přidělovány členským zemím IMF v závislosti na výši jejich členských kvót. Hodnota SDR je určována denně, do měnového koše SDR patří EUR, GBP, JPY, USD a RMB.

- **Světová obchodní organizace (WTO – World Trade Organization)**

WTO jako **mezinárodní obchodní organizace** vznikla v roce 1995 jako nástupce GATT (Všeobecné dohody o clech a obchodu, ta vznikla již v roce 1947). Její **sídlo** je v Ženevě, Švýcarsko a **zaměřením** WTO je prosazovat rovnost mezinárodního obchodu (liberalizaci), obranu vůči protekcionismu (tj. redukovat obchodní bariéry) a vylepšovat mezinárodní obchodní systém. Má 164 členských států.

Sekretariát WTO sídlí v Ženevě, v čele organizace je generální ředitel. Sekretariát nemá pravomoci rozhodovat, tu mají pouze členské státy.

A) Ministerské konference – jsou jedním z nejdůležitějších orgánů.

Každý členský stát zde má svého zástupce s hlasovacím právem. Každé vyjednávání má 4 fáze: předvyjednávání, vytváření agendy, vlastní vyjednávání a dovyjednávání uzavřených dohod.

Z historie: v letech 1968 až 1994 probíhalo tzv. **Uruguayské kolo GATT**, které bylo uzavřeno v Marakéši, Maroko. Zde byla také podepsána „**Dohoda o zřízení Světové obchodní organizace**“ - **WTO**. V ní byly stanoveny nové cíle, WTO vznikla k 1. 1. 1995. Další jednání již probíhala ve formě ministerských konferencí, kde každá konference zpracovává agendu pro další konferenci.

Čtvrtá ministerská konference v roce 2001 v Dohá, Katar. Na ní bylo zahájeno **Katarské kolo WTO**. Klíčovými body jsou **eliminace obchodních bariér a větší zapojení rozvojových zemí**. Součástí katarského kola je i tzv. „balíček z Bali“. Obsahuje „**Dohodu o usnadnění obchodu**“ – „**Trade Facilitation Agreement**“.

B) Generální rada WTO

Je druhým hlavním orgánem WTO. Má na starosti koordinaci veškerých činností organizace v době, kdy nezasedá ministerská konference.

Generální rada má dvě různé platformy:

I. Orgán pro prověrky obchodních praktik – (Trade Policy Review Body)

II. Nástroje pro řešení sporů – Dispute Settlement

WTO má k dispozici dva nástroje, které byly zpracovány pro řešení případných sporů:

- „**Těleso pro řešení sporů**“ (**Dispute Settlement Body – DSB**)
- „**Mechanismus pro řešení sporů**“ (**Dispute Settlement Mechanism – DSM**)

Mechanismus pro řešení sporů je proces, který probíhá ve čtyřech krocích: konzultace, **panel** (tvoří ho skupina 3 až 5 odborníků z oblasti mezinárodního obchodu a diplomacie), případné **odvolání** a **realizace**.

Dispute Settlement byl vytvořen v průběhu Uruguayského kola a vstoupil v platnost 1. ledna 1995 (je to stejné datum, jako byl oficiální vznik WTO).

Nejčastějším důvodem sporů je **porušení norem doložek nejvyšších výhod a národního zacházení a oblast dočasných obchodních překážek** (antidumping, subvence – tj. netarifní překážky mezinárodního obchodu).

Další orgány generální rady WTO:

- Rada pro obchod se zbožím.
- Rada pro obchod se službami.
- Rada pro obchodní aspekty práv k duševnímu vlastnictví.

Kritika WTO

Aktivity a činnost WTO jsou dlouhodobě kritizovány, přičemž kritika zesílila zejména v poslední době. Na summitu G 20, který proběhl v listopadu 2018 v Buenos Aires, Argentina, bylo přijato usnesení, a jeho součástí je „**uskutečnit reformu WTO**“.

Předmětem kritiky WTO jsou zejména tyto náležitosti:

- jednání jsou hodnocena jako nespravedlivá a nedostatečně transparentní (WTO dohody nejsou schvalovány konsenzem všech členů, ale procesem neformálních jednání menších skupin zemí);
- stále existují aktéři WTO, kteří jednání výrazně ovlivňují na úkor jiných zemí (a ve prospěch zejména USA a EU);
- WTO se označuje jako organizace se střední výstupovou účelností (dlouholetá jednání ve formě „kol“, ale bez přínosu něčeho nového, kupř. Katarské kolo);
- WTO je kritizována zástupci ekologie. Ti tvrdí, že deregulace má nepříznivý vliv na životní prostředí.

Česká republika a WTO

Československo bylo zakládajícím členem a signatářem **Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT)**. V březnu 1993 Česká a Slovenská republika **podepsaly protokoly o přístupu k WTO**. **Evropská unie** je od roku 1995 v rámci Světové obchodní organizace **samostatný subjekt zastupující všechny členské státy EU prostřednictvím Evropské komise**.

Odbourávání překážek v mezinárodním obchodu a v podnikání je součástí globalizace a liberalizace mezinárodního obchodu. **Je průvodním jevem globalizačních tendencí.**

1.5

Příčiny a podmínky vzniku globalizace

Za jednu z hlavních hlavní **příčinu globalizace** je považován technický a technologický pokrok, zejména pak výpočetní a komunikační technologie, spojený s rozvojem sítí.

Podmínky pro rozvoj globalizace.

Vznik a rozvoj ekonomické globalizace je umožněn rozvojem řady důležitých podmínek.

Jsou to zejména:

- a) výše uvedený **rozvoj informačních technologií;**
- b) **vznik globálních finančních trhů;**
- c) vzájemným, celosvětovým **propojením trhů** (díky satelitům, optickým kabelům, počítačovým sítím), které **umožňují nepřetržité obchodování** na světových trzích a **řízení nadnárodních společností i toku** (převodům) **finančních prostředků** mezi nimi;
- d) postupným **odbouráním překážek a vznikem „svobodného trhu“;**
- e) **vytvářením pobídek** (zejména od vlád jednotlivých zemí) **k přilákání investic.**

1.6

Globální problémy

Globální problémy se objevily současně s vytvářením světového hospodářství, tj. na určitém stupni zmezinárodnovacích (globalizačních) procesů. Tyto procesy jsou doprovázeny rychlým vědecko – technickým rozvojem.

Často používaná označení (terminologie), jako jsou kupř. **globální výzvy**, **globální hrozby** či **globální problémy**, jsou **důsledkem asymetričnosti vývoje vzájemné závislosti (interdependence) procesů**. Pro „globální problémy“ se někdy používá označení „**univerzální problémy**“.

Dělení globálních problémů

Obvyklým způsobem dělení globálních problémů je jejich rozdělení do tří skupin na:

- globální problémy inter – sociální;
- globální problémy přírodně – sociální;
- globální problémy antropo – sociální;

1.6.1 Globální problémy inter – sociální

Do této skupiny patří **vzájemné působení různých společensko – sociálních a ekonomických systémů a soužití lidstva**

Jsou to kupříkladu problémy spojené s: odvrácením války, zabránění vzniku jaderných konfliktů, zamezení zbrojení, odstraňování zaostalosti rozvíjejících se zemí, migrace obyvatelstva nebo snížení globální zadluženosti.

1.6.2 Globální problémy přírodně – sociální

Porušení vazeb mezi přírodou a lidskou společností. Jsou to kupř.: růst obyvatel x přírodní zdroje, (přičemž přírodní zdroje zůstávají v podstatě stejné, protože jsou neobnovitelné), dále zhoršování životního prostředí, problémy spojené s pronikáním do kosmu, nedostatek vody, surovin a energií.

1.6.3 Globální problémy antropo – sociální

Do této skupiny patří kupř.: problémy sociální, kulturní, humanitárně etické povahy (problémy budoucnosti člověka).

1.7

Zaměření globalistiky

Globalistika (jako nauka) je zaměřena zejména na **hledání cest a nástrojů ke zmírňování důsledků globálních problémů** (Ivanička, 2011). Globalistika je přitom nová vědní disciplína, jejímž cílem je přinášet teoretická a metodologická východiska pro lepší pochopení nových problémů (Ivanička, 2011). Ty se týkají mimo jiné posouzení vývoje lidstva a nastolování aktuálních, mnohdy netradičních řešení.

Globálních problémů existuje celá řada. Mezi ty **základní** řadí globalistika zvláště:

- problémy spojené se zachováním míru a odzbrojení;
- ekologické problémy;
- demografické problémy;
- problémy spojené se zajištěním potřebných energií;
- surovinové problémy;
- problémy spojené se zajištěním potřebného množství potravin (problém výživy);
- problémy světových moří a jejich využití;
- problémy spojením s řešením zaostalosti rozvíjejících se zemí.

1.8

Hierarchie globálních problémů

Výše uvedený souhrn základních globálních problémů je možno rozčlenit podle jejich významu do tří skupin takto:

- a) **ultimativní problémy**, jejichž vyřešení podmiňuje existenci a způsob života lidstva (kupř. otázky války a míru, boj s terorismem, migraci obyvatel a další);
- b) **základní problémy**, jejichž vyřešení podmiňuje vyřešení ultimativních problémů (kupř. zaostalost rozvíjejících se zemí a možnosti jejího postupného řešení);
- c) **elementární problémy**, které jsou sice úzké svým rozsahem, jejichž vymezení je nejkonkrétnější (kupř. potravinový problém nebo zajištění pitné vody).

Mezi jednotlivými skupinami je řada vazeb a vzájemného průniků problémů.

Shrnutí kapitoly

V úvodní kapitole je definována podstata globalizace a posouzeny její aspekty související s globálním podnikáním. Tím, že je globalizace hodnocena jako přirozený, samovolný a nevyhnutelný proces, jsou vyhodnoceny i hlavní okruhy globálních problémů, které přímo vytvářejí prostor pro globální podnikání. Jsou posouzeny záměry GATT a následně WTO, instituce z oblasti finanční a bankovní a posouzena hierarchie globálních problémů.

Klíčová slova

- globalizace
- multinacionální společnosti
- tarifní a netarifní překážky
- GATT, WTO

Cvičení

- 1) Které ze základních globálních problémů mohou ovlivnit pozitivně nebo negativně globální podnikání?
- 2) Co patří mezi základní cíle WTO?

Vzorové otázky s možností výběru odpovědi

- 1) Zvolte nejvýstižnější definici nebo více definicí globalizace:
 - a) globalizace je řízení a organizace výroby a služeb na světové úrovni
 - b) globalizace je přirozený proces, který je nevyhnutelný
 - c) globalizace je dlouhodobý ekonomický, kulturní a politický proces